

AY

16.9.2022

Valtiovarainministeriö

Lausunto on valmisteltu lausuntopalvelu.fi:ssä

Viite: Lausuntopyyntönnö VN/25733/2021

Lausunto 2. luonnoksesta Suomen digitaalisesta kompassista

Digitaalinen kompassi kokonaisuutena

Digitaalinen kompassi on selkeytynyt ensimmäisestä luonnoksesta. Tässä luonnosversiossa on huomioitu kattavasti ja hyvin annettua lausuntopalautetta. Keskeisiä huomioita liitetty tiivisti osaksi taustoitusta ja toimintaympäristön kuvausta sekä SWOT-analyysia.

Digitalisaatiokehityksen onnistumisen edellytykset on tiivistetty ansiokkaasti. Yhteistyö ja yhteentoimivuus toimialojen ja sektoreiden välillä korostuu onnistumisen edellytyksenä. Edellytyksissä on myös tunnistettu hyvin, että digitalisaatioinvestoinnit eivät ole kertaluonteisia vaan jatkuva, riittävä rahoitus tietovarantojen, palvelujen ylläpitoon ja kehittämiseen sekä osaamisen kehittämiseen on välttämätöntä. Edellytyksistä on luettavissa, että digitalisaation vaikutusten realisointi edellyttää kokonaisuudessaan toimintamallien tarkastelua, mutta sitä ei ole todettu suoraan. Käyttäjälähtöisessä kehityksessä nostettu uusien toimintatapojen ennakkoluulottoman käytön voisi nostaa jopa omaksi kohdakseen.

Digiministeriryhmän ja -toimiston rooli sekä digisalkku on selkeytynyt verrattuna aikaisempaan luonnokseen. Tämä vahvistaa digitaalisen kompassin toimeenpanoa ja sen seuranta.

Digitaalisen kompassin toimeenpanossa korostetaan sektorikohtaisia strategioita, hallinnonalakohtaisia ohjelmia ja toimeenpanevia projekteja. Eri toimijoilla onkin tärkeä rooli varmistaa, että yhteiseen kehittämiseen voidaan liittyä riittävän matalalla kynnyksellä.

Poikkihallinnollinen ja yhteensopiva lainsäädäntö, johtaminen ja investointimallit ovat keskeisiä mahdollistavia tekijöitä digitalisaation ja datatalouden vauhdittamiseksi. Selkeä, hallinnonalat ylittävä johtovastuu puuttuu tällä hetkellä. Digiministeriryhmä on ollut hyvä askel johtovastuun määrittelyssä. Hyvä vaihtoehto seuraavalle hallituskaudelle olisi digitalisaation ja datatalouden vastuuministeri. Nämä tehtävät olisivat ko. ministerin päätehtäviä ja luontevin sijoittuminen olisi valtioneuvoston kanslia.

Osaaminen

Kuvaus digitaalisesti osaavasta väestöstä ja työvoimasta on onnistunut. Nostot osallisuuden varmistamisessa yhä digitalisoituvassa yhteiskunnassa ovat erityisen merkittäviä. THL kiittää myös nostosta siitä, että huippuosajien lisäksi tulee panostaa myös soveltavan ja hybridiosaamisen kehittämiseen, poikkitieteellisyyteen ja eri alojen osaamisen yhdistämiseen. Avaintuloksena on esitetty tärkeä kyber-, medialuku- ja datanlukutaitojen kehittyminen. Jatkuvan osaamisen kehittäminen muuttuvassa digiympäristössä tulee varmistaa myös digitaalisia palveluita työssään käyttäviä tai niihin kansalaisia ohjaavien julkisen sektorin toimijoiden kohdalla

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos • Institutet för hälsa och välfärd • Finnish Institute for Health and Welfare

Mannerheimintie 166, Helsinki, Finland • PL/PB/P.O. Box 30, FI-00271 Helsinki • puh/tel +358 29 524 6000

thl.fi • Twitter: @THLorg

THL esittää, että ”kyvykkyys soveltaa ja ottaa digitalisaation mahdollistamia toimintatapoja ja teknologioita on parantunut” huomioidaan avaintuloksissa. Tällä hetkellä uusien teknologioiden käyttöönotto on suhteellisen kapeilla hartioilla, mikä hidastaa toimeenpanoa sekä toivottujen hyötyjen toteutumista. Uusien teknologioiden hyödyntäminen edellyttää kansallisia malleja ja tukea niiden käyttöönottoon sekä korkeampaa osaamistasoa teknologian yhteensovittamisessa omaan arkeen ja työhön. Tähän tulokseen pyritään esimerkiksi Kotona asumisen teknologiat ikäihmisille (KATI) ohjelmassa ja tarve on noussut esiin myös EU4Health -ohjelman rahoitusmahdollisuuksissa.

THL huomioi, että digitaalisten palveluiden saavutettavuuden kehittäminen edellyttää myös vahvistuvaa osaamista. Saavutettavuus sinänsä on huomioitu osana digitaalista kompassia, eikä sen vuoksi edellytä muutoksia tavoitteeseen tai sen avaintuloksiin.

Digitaalinen infrastruktuuri

THL kiittää datatalouden ja data-avaruuksien nostosta osana digitaalista infrastruktuuria ja sen avaintuloksia. Terveysdata-avaruuden osalta Suomi on jo tällä hetkellä edelläkävijä. Arvonluonnin vahvistaminen edellyttää uusia ja kehittyviä palveluita ja tavoitteellista investointia niin virastojen kuin tutkimuksen infrastruktuuriin.

Yritysten digitalisaatio

Hyvinvointitietojen osalta tulisi nostaa selkeästi esiin mahdollisuudet yritysyhteistyöhön. Suomessa jo voimassa oleva lainsäädäntö ja tietojärjestelmäratkaisut toimivat ympäristönä, jossa uusia sovelluksia voi kehittää. Euroopan terveysdata-avaruuksien osalta yhtenäistyvä lainsäädäntökonteksti luo yhteisiä pelisääntöjä, jotka tukevat yritysten toimintaa digitaalisilla sisämarkkinoilla. Hyvinvointiteknologia ja -sovellukset ovat Suomelle merkittävä mahdollisuus uusiin innovaatioihin, yrityksiin ja kasvuun.

Tämä edellyttää yhteisiä hyvinvointiteknologian arviointimalleja kuten Digi-HTA Suomessa tai NordDEC Pohjoismaissa sekä tapoja vahvistaa teknologioiden hyödyntämistä osana terveyttä edistäviä toimenpiteitä, kuten Saksan DiGa-mallissa.

Digitaaliset julkiset palvelut

THL esittää, että avaintulosta "Suomalaisilla on pääsy digitaalisiin terveystietoihinsa" tulisi laajentaa koskemaan sosiaalihuollon tietoja. Tämä on mahdollisuus vahvistaa Suomen kansainvälistä profiilia alan johtavana maana ja avata uusia kansainvälisiä rahoituslähteitä toiminnan kehittämiseksi ja ylläpidolle. Sisällöllisesti tämä on jo osa avaintulokseen "Sosiaali- ja terveydenhuollon tiedonhallintasäädösten kokonaisuudistus on toteutettu", mutta merkittävä uudistus ei välity asiaa tuntemattomille.

Kelan tuottamien käyttötilastojen perusteella 100 % terveydenhuollon palvelunantajista ja apteekkeista sekä 70 % sosiaalihuollon palvelunantajista on liittynyt Kanta-palveluihin. Kanta-palveluiden kautta on pääsy merkittävään osaan terveystiedosta jo nyt ja yli 4 miljoona suomalaista

on käyttänyt OmaKanta-palvelua. Asiakastietolaki on määrittänyt vaiheistuksen, milloin uusia tietosisältöjä tulee tuoda osaksi Kanta-palveluita vuoteen 2029 asti. Erityisesti sosiaalihuollon osalta vapaaehtoiset liittymiset muuttuvat velvoittaviksi. Tämän lisäksi Kanta-palvelujen yhteydessä toimiva Omatietovaranto mahdollistaa omien hyvinvointitietojen tallentamisen Kanta-palveluun sekä tietojen jakamisen sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten kanssa.

THL kiittää esitetystä avaintuloksesta "Valtion yhteisten ICT-palvelujen, sekä hyvinvointialueiden ja kuntien digitaalinen turvallisuus on parantunut."

THL huomioi, että uudet tavat käyttää palveluita ja tuottaa sisältöä edellyttävät tutkimusta digitalisaation vaikuttavuudesta sekä miten osallisuus ja saavutettavuus voidaan varmistaa. THL on jo tuottanut pitkäjänteisesti tietoa sosiaali- ja terveydenhuollon digitalisaatiosta (mm. Steps-tutkimus) sekä suosituksia osallisuuden ja saavutettavuuden vahvistamiseksi (mm. DigiiN-tutkimus). Seuraavat kehitysaskeleet, kuten tekoälyn, metaversen ym. vahvempi hyödyntäminen tarvitsee vastaavaa seurantaa ja kehitystä ennakoivia suosituksia.

Pääjohtaja

Markku Tervahauta

Teknologia- ja riskienhallintajohtaja

Aleksi Yrttiaho

SIGNATURES**ALLEKIRJOITUKSET****UNDERSKRIFTER****SIGNATURER****UNDERSKRIFTER**

This documents contains 3 pages before this page

Dokumentet inneholder 3 sider før denne siden

Tämä asiakirja sisältää 3 sivua ennen tätä sivua

Dette dokument indeholder 3 sider før denne side

Detta dokument innehåller 3 sidor före denna sida

authority to sign

representative

custodial

asemavaltuus

nimenkirjoitusoikeus

huoltaja/edunvalvoja

ställningsfullmakt

firmateckningsrätt

förvaltare

autoritet til å signere

representant

foresatte/verge

myndighed til at underskrive

repræsentant

frihedsberøvende